

Nederlands Philharmonisch Orkest & Lorenzo Viotti

Viotti's afscheidstournee

Uitvoerenden

Lorenzo Viotti	dirigent
Alexandre Kantorow	piano

Programma

Johannes Brahms (1833-1897)

Pianoconcert nr. 1 in d opus 15 (1854/59)

Maestoso

Adagio

Rondo: Allegro non troppo

Pauze

Béla Bartók (1881-1945)

Concert voor orkest (1943)

Introduzione: Andante non troppo - Allegro vivace

Gioco delle coppie: Allegro scherzando

Elegia: Andante, non troppo

Intermezzo interrotto: Allegretto

Finale: Pesante – Presto

Programmatoelichting

Een sonate? Een symfonie? Een pianoconcert? Wat moest het nu worden? Wat wilde deze muziek, zo eigen en persoonlijk, hoe zou ze in optimale vorm tot uitdrukking komen? **Brahms** arbeidde, zocht, zuchtte, sleutelde, wroette, schoof, hervormde, consulteerde, wanhoopte. Een proces van zo'n vier jaar, dat begon in 1854 toen hij 21 was, voordat hij deze machtige materie zijn juiste bestemming wist te geven. Eerst: een sonate voor twee piano's, maar: 'twee piano's zijn niet eens genoeg voor mij.' Toen omgeklutst tot het eerste deel van een symfonie. Violist Joseph Joachim, trouwe vriend en belangrijk raadgever, zei enthousiast dat hij de vervolgdelen 'alleen maar zou toejuichen', maar nee, dit was het ook niet. 'Je hebt het door een roze bril bekeken,' aldus Brahms. Dan – een droom: 'Ik had mijn verongelukte symfonie gebruikt voor een pianoconcert, en ik speelde het... Ik was helemaal verrukt.' Niettemin nog een noodkreet tijdens het schrijven van het slot-rondo – geënt op het rondo van Beethovens *Derde pianoconcert* – dat hij 'geen oordeel' en 'geen macht meer over het stuk' had. We schrijven dan alweer voorjaar 1858 als Brahms er eindelijk een punt achter zet. Een pianoconcert, dus. Beetje jammer dat vrijwel geen mens het stuk snapte. Bij de première, 22 januari 1859 in Hannover, klaptten er welgeteld drie mensen. Er zouden nog wat onsuccesvolle uitvoeringen op volgen. In december 1861 was er eentje met vriendin Clara Schumann aan de vleugel en Brahms als dirigent;

nog altijd wilde het publiek er niet aan, maar Clara schreef in haar dagboek: 'Ik was absoluut de gelukkigste persoon in de hele zaal... de vreugde van het werk overviel me.'

'Per aspera ad astra,' door moeite tot de sterren: deze typische thematiek van veel Beethoven-, Mahler- en Sjostakovitsj-symfonieën is ook van toepassing op **Bartók's Concert voor orkest**. Met uitzondering van het schertsende tweede deel, kan het worden gezien als een stapsgewijze overgang van de ernst van de *Introduzione* en de klaagzang (*Elegia*) naar het optimisme van de finale. Bartók schreef het in een moeilijke periode toen hij, in 1939 vanwege de oorlog uit zijn vaderland Hongarije was vertrokken en in Amerika zat. *Welcome*... De in Europa beroemde componist had er baan noch compositieopdrachten, was te trots om geld aan te nemen en componeerde amper nog. Bovendien was hij ziek. Hij had last van mysterieuze koorts en pijnen. Het bleek leukemie te zijn en hij zou er in 1945 aan overlijden. Slechts een enkeling zag zijn nood. De dirigent van het Boston Symphony Orchestra, Sergej Koussevitsky, regelde een compositieopdracht voor hem. Vereerd ging Bartók plotseling weer aan de slag. Tussen augustus en oktober 1943 componeerde hij aan Saranac Lake in New York praktisch dag en nacht; niets vloeyde hem ooit zo makkelijk uit de pen als dit *Concert voor orkest*.

Bij de première, een jaar later, zei Koussevitsky dat dit het beste orkestwerk in 25 jaar was. 'Nu, dat is althans zijn persoonlijke mening', nuanceerde Bartók.

Maar het is nog steeds één van Bartók's meest gespeelde werken. Dit niet in het minst vanwege de twee toegankelijke middendelen. In *Gioco delle coppie* (spel der paren) maken de blazers zij aan zij hun charmante entree en gaan dan over tot de dans. In *Intermezzo interrotto* (onderbroken intermezzo) wordt de lieflijke hobomelodie wreed afgebroken door een triviale deun uit de toen recente *Leningrad symfonie* (nr. 7) van Sjostakovitsj, die op zijn beurt uit Léhars operette *Die lustige Witwe* citeerde. Bartók vond beide niks. Misschien beeldde hij er een lallende menigte mee uit die het liefdeslied van een jongeman verstoort. Het zootje ontpopt zich als machtswellusteling, een *Stiefelträger* die puinhopen achterlaat en het instrument van de jongen vernielt. Het *Concert voor orkest* ontstond in 1943; de Tweede Wereldoorlog was in volle gang. Er is weinig verbeelding voor nodig om in de 'laarsdrager' de Germaanse bezetter te horen die ook Hongarije onder de voet had gelopen. (*Stephen Westra*)

Het **Nederlands Philharmonisch Orkest** (NedPhO) ontstond in 1985 uit de fusie van drie symfonieorkesten. Het verdient zijn sporen ook in de opera, zoals regelmatig als orkest van De Nederlandse Opera. Van 1985-2002 was Hartmut Haenchen chef-dirigent, van 2003-2011 Yakov Kreizberg en tot 2020 Marc Albrecht. Met ingang van het seizoen 21/22 is Lorenzo Viotti chef-dirigent. In 2012 verhuisde het NedPhO van zijn thuishaven de Beurs van Berlage in Amsterdam naar de NedPhO Koepel in dezelfde stad, en sindsdien concerteert het regelmatig in het Koninklijk Concertgebouw.

Dirigent **Lorenzo Viotti** studeerde piano, zang en slagwerk aan het Conservatoire de Lyon. Daarna studeerde hij orkestdirectie bij Georg Mark aan de Universität für Musik und darstellende Kunst in Wenen. Hij rondde zijn studie in 2015 af aan de Hochschule für Musik in Weimar. Viotti won meerdere prijzen, o.a. in 2019 de Österreichische Musiktheaterpreis en bouwde een internationale carrière op bij diverse symfonieorkesten en operahuizen, zoals het Concertgebouworkest en de Scala in Milaan. Per dit seizoen zal hij helaas na een aantal 'gouden jaren' weer vertrekken als chef van het NedPhO.

De jonge **Alexandre Kantorow** (1997) werd door de pers al beschreven als een 'reïncarnatie van Franz Liszt'. Zijn doorbraak, als 22-jarige, kwam toen hij bij het Tsjajkovskiconcours zowel de eerste prijs, de gouden medaille als de Grand Prix won. Sindsdien trad hij op bij festivals als La Roque Anthéron, Festival Chopin à Paris en Festival Piano aux Jacobins en concerteerde hij in zalen als het Koninklijk Concertgebouw, Konzerthaus Berlin en BOZAR in Brussel. Op 26 juli 2024 speelde Kantorow bij de openingssceremonie van de Olympische Zomerspelen.

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Ma 9 jun	Camerata Salzburg & Janine Jansen
Za 11 okt	Royal Scottish National Orchestra & Jan Lisiecki
Zo 2 nov	Rotterdams Philharmonisch Orkest & Yuja Wang

Janine schittert in Mendelssohn
Zeetaferelen in de concertzaal
Meesterpianiste Yuja Wang speelt Ligeti

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

